

Från redaktionen

Detta nummer av KVT handlar om psykologi, om kvinnopsykologi och kvinnors psykologi. Det är ämnen som relativt ofta diskuteras i massmedia, men som däremot har haft svårt att hävda sig i akademiska sammanhang. Psykologiämnet är i Sverige mycket snävt definierat och har en stark betoning på objektiva mätbara fenomen. Kvinnopsykologin är här svag, medan den i USA har en stark ställning med egen sektion inom det amerikanska psykologförbundet och en egen tidskrift, *Psychology of Women Quarterly*. Det dystra läget i Sverige kommer dock förhoppningsvis snart att förändras. Som detta nummer visar håller en psykologisk kvinnoforskning på att utvecklas både inom den experimentella psykologin och inom psykoanalysen.

Artiklarna i detta temanummer har ingen gemensam teoretisk utgångspunkt. Vår

strävan har i stället varit att presentera kvinnoforskningen inom olika psykologiska teoribildningar.

Historik

Inom psykologin började man göra kvantitativa undersökningar i början av 1900-talet och dessa expanderade snabbt. Mycket av arbetet som gjordes under denna period motiverades av en önskan att visa att kvinnor inte är medfödda underlägsna män. Undersökningarna visade att skillnaderna mellan könen i begåvningshänseende var små, och att det var möjligt att förklara dem utifrån social snarare än biologisk basis. Skillnaderna mellan könen tonades ned och likheterna underströks.

Under 1930-talet skiftade betoningen inom forskningen till mätningar av motivationella drag och personlighetsdrag; intres-

sen, värderingar, attityder och emotionella behov. Många av dessa studier var relaterade direkt eller indirekt till psykoanalytisk teori. För psykoanalysen representerade kvinna och man ett slags biologiskt antagonistiska principer och den patriarkala, borgerliga familjens polära relationer kanoniserades som måttstock på neurosfri könsidentitet.

Under 50-talet ändrades tyngdpunkten igen – forskarna blev intresserade av de utvecklingsprocesser genom vilka de karaktäristiskt manliga och kvinnliga mönstren av beteenden formas. Den sociologiska betoningen av könsroller blev framträdande och psykologin såg som sin uppgift att fylla könsrollerna med psykologiskt innehåll.

På 60-talet koncentrerade man sig alltmer på att undersöka sättet, på vilket olika drag sammanlänkades hos kvinnor resp män. Man ansåg att denna sammanlänkning var mycket olika för könen.

Med student- och kvinnoupproren i slutet av 60-talet börjar en ny fas. En ström av ny och delvis banbrytande litteratur i USA och Västeuropa förde fram analysen av kvinnoförtrycket i de etablerade samhällsvetenskaperna i allmänhet och i psykologin i synnerhet. Det var främst den ortodoxa psykoanalysen som nagelfors, men också den förment värdeneutrala, ”positivistiska”, akademiska psykologin. 70-talet kom att i hög grad domineras av denna typ av ”ideologikritisk” forskning. Mot slutet av 70-talet började också alternativa synsätt och en alternativ empirisk forskning att etableras.

I USA kom Sandra Bems androgyniforskning att få stort utrymme. Under en tid fungerade denna forskning som en effektiv motideologi mot de traditionella könsrollsideologierna. På 40–50- och 60-talen sågs anammandet av de traditionella könsrollerna som sunt, riktigt, kreativt osv och avvikelser som onormala eller ”neurotiska”. Bem vänder på detta och lyckas också empiriskt påvisa att nu på 70-talet är det de androgyna, dvs de individer som anser att de är såväl typiskt ”manliga” som typiskt ”kvinnliga” som är de sunda, normala och kreativa – medan de individer som anser

sig vara antingen ”manliga” eller ”kvinnliga” är onormala eller ”neurotiska”.

Artiklarna

Marianne Carlsson är i sin forskning inspirerad av Sandra Bem och utgår från androgynibegreppet i artikeln ”Varför överför vi traditionella könsrollsvärderingar till våra barn?” Vidare visar Marianne Carlsson hur man ser på socialisationsprocessen inom olika psykologiska teoribildningar och hon diskuterar också utifrån sk schemateorier möjligheten till eventuell omläring vad gäller könsroller.

Också psykoanalysen har genomgått en omfattande förändring i USA och Västeuropa de senaste 10–15 åren. Det är Freuds driftsteori som allt häftigare ifrågasatts och istället har man betonat vikten av det lilla barnets allra tidigaste relation till andra människor, den sk ”objektrelationsteorin”. Fruchtbarheten av detta synsätt och vad det betyder för synen på utvecklingen av psykologisk kvinnlighet och manlighet redogör Patricia Frithiof för i sin artikel ”Psykoanalytisk teori och kvinnors identitetsutveckling”.

Inom den skandinaviska kvinnopsykologiska forskningen som för närvarande håller på att växa fram, sysslar man just nu mycket med maktproblematik, makt och beroende mellan könen är centrala begrepp.

Utifrån detta perspektiv granskar Eva Ethelberg kritiskt sex psykologiska teories kvinnobild i artikeln ”Självkänsla kontra realitet – ett dilemma för psykologin och för kvinnorna”. Förutom de ”klassiska” teorierna – psykoanalysen, den kognitiva utvecklingspsykologin och den sociala inlärningsteorin – behandlar hon tre nyare teorier – freudo-marxismen, den kritiska teorin om subjektet och kritisk psykologi. Även Margot Bengtsson uppehåller sig i artikeln ”Identifikation, kön och klass” vid frågor om makt och beroende. Det gemensamma för den nordiska forskningsriktning som Eva Ethelberg och Margot Bengtsson företräder är att man ser som den främsta utmaningen för psykologin nu under 1980-

talet att beskriva vilken betydelse de senaste tio årens sociala och ideologiska förändringar har haft för kvinnors självförståelse och utvecklingsmål.

Ny upplaga

Detta är den andra oförändrade upplagan av vårt temanummer *Kvinnopsykologi*. Numret har varit slutsålt sedan en tid tillbaka

men beställningarna fortsätter att strömma in. Vi har därför beslutat att göra vad vi tidigare aldrig har gjort – en ny upplaga. Det är mycket glädjande att intresset för det här numret har varit så stort!

Vi har låtit krönikedelen utgå eftersom rapporter, recensioner och notiser i ganska hög grad är "färskvaror" som med tiden blir inaktuella. Men annars är ingenting borttaget eller förändrat.